

діяльності з боку уряду. З 1907 року громади взаємодопомоги вчителям знову стали основними об'єднаннями вчителів, які опікувались підвищенням професійної майстерності та покращенням матеріального становища останніх.

Список використаних джерел:

1. Василевич В. Московский съезд представителей учительских обществ взаимопомощи 28.12.1902 – 06.01.1903 г. (1905) – М.: Типография Т-ва И.Д. Сытина, 171.
2. Капранова Е.Г. Первый учительский съезд [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.museum.unn.ru/managfs/index.phtml?id=8006_09
3. Кондрашов А. Очерк истории Всероссийского союза учителей [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pedagog-prof.org/2015-05-17-11-19-58/44-2015-06-09-19-04-28>
4. Педагогический энциклопедический словарь / Редкол.: М.М. Безруких, В.А. Болотов, Л.С. Глебова и др.; Гл. ред. Б.М. Бим-Бад. – М.: Большая рос. энцикл., 2002. – 528 с.
5. Протоколы второго делегатского съезда Всероссийского Союза учителей и деятелей по народному образованию (26-29 декабря 1905 года) – Спб.: типография С.М. Муллер, 1906. – 111 с.

Місько Н.В.

аспірант,

*Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка*

МЕТОДИКА ПЕРІОДИЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕЗАУРУСУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ (ОСТАННЯ ЧВЕРТЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

Одним із важливих та поширених завдань історико-педагогічної науки є проведення періодизації розвитку досліджуваного явища. Чітка та обґрунтована періодизація дозволяє зрозуміти структурні особливості науки та освіти, генезис та еволюцію ідей, концепцій, теорій, понятійних систем, методів, змісту освіти. Періодизація це спосіб організації початкового історико-педагогічного матеріалу, який сприяє створенню чи уточненню нового гіпотетичного образу досліджуваного явища.

Значний внесок у розробку вирішення проблеми періодизації процесів розвитку системи освіти, науки та педагогічної думки в Україні зробили О. Сухомлинська, Н. Гупан, Я. Бурлака, В. Курило, Л. Наточий, О. Школа [1-5]. У роботах науковців знайшли висвітлення такі поняття як «періодизація», «доба», «період», «етап», сформульовано методологічні засади цього аспекту наукової діяльності, запропоновано низку періодизацій історико-педагогічних явищ.

Періодизація історико-педагогічного явища складний та багатогранний феномен. У нашому дослідженні під періодизацією ми будемо розуміти встановлення хронологічно послідовних етапів у розвитку понятійної системи теорії управління освітою; поділ всього процесу розвитку понятійної системи теорії управління освітою на відрізки часу, які різняться між собою специфічними особливостями, встановленими на основі об'єктивних критеріїв

та принципів способів, який дає можливість створити цілісну модель розвитку понятійної системи теорії управління освітою; певну схему, яка дозволяє систематизувати численні факти, отримані під час дослідження розвитку понятійної системи теорії управління освітою.

У дослідженні ми враховували, що періодизація не може в повному обсязі відтворити минуле, тому головне, щоб вона відбивала суттєвіші особливості розвитку тезаурусу вітчизняної теорії управління освітою та завдання здійснення періодизації поєднувалось з змістовним аналізом досліджуваного явища.

Під час реалізації завдання проведення періодизації ми орієнтувалися на те, що можуть бути створені різні моделі розвитку тезаурусу вітчизняної теорії управління освітою, що сприяє затвердженню багатовимірного підходу до пізнання об'єкту дослідження.

Наступним методологічним положенням, на яке ми орієнтувалися під час реалізації наукового завдання, було виокремлення в історико-педагогічній науці двох типів періодизацій – проблемно-хронологічну та хронологічно-проблемну. Критерієм для виокремлення цих типів є пануюча точка зору на періодизацію – у першому випадку пріоритет проблемного аналізу, у другому випадку – пріоритет хронологічного аналізу. Проблемно-хронологічний метод передбачає розділення широких тем на ряд вузких, кожна з яких розглядається в хронологічній послідовності. При використанні хронологічно-проблемного методу дослідження здійснюється за періодами і епохами, а в їх межах – за проблемами. Предмету нашого дослідження більшою мірою відповідає проблемно-хронологічна періодизація, а розподілити досліджувану проблему на вузкі аспекти дозволяють критерії оцінки стану розвитку тезаурусу вітчизняної теорії управління освітою, обґрунтовані у попередньому підрозділі.

Методологія історико-педагогічної науки у якості основних компонентів періодизації виокремлюють: об'єкт та суб'єкт періодизації. Об'єкт історико-педагогічної періодизації – явище, яке ми розглядаємо в його розвитку, виділяючи конкретні інтервали часу. У нашому випадку це розвиток тезаурусу вітчизняної теорії управління освітою. Це положення дозволяє звернути увагу на те, що нам треба вивчати саме об'єкт періодизації, а не існуючі періодизації других вчених та пропонувати на їх основі свою періодизацію.

Суб'єкт періодизації – той інтервал часу, який відображає собою специфіку розвитку тезаурусу вітчизняної теорії управління освітою і виражається у такій категорії як етап [4]. Визначення етапів передбачає з'ясування сутності цього поняття, визначення кількості історичного часу кожного з виокремлених етапів.

Під час проведення періодизації ми також враховували, що у методології історико-педагогічних досліджень обґрунтовано сутність поняття «атрибут періодизації» під яким пропонують розуміти назву суб'єкта – інтервалу часу [4]. У зв'язку з цим ми вирішували завдання проведення атрибуції запропонованої періодизації, але при цьому враховували, що це не просто назва певного періоду чи етапу, а назва, яка враховує найсуттєвіші його особливості.

Періодизацію у нашому дослідженні ми розглядаємо як один із головних методів дослідницької роботи. В якості прийомів цього методу ми

використовували аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизацію отриманих фактів.

Реалізація завдання періодизації розвитку тезаурусу вітчизняної теорії управління освітою передбачає розробку методики періодизації, яка має містити опис етапів та системи прийомів і засобів, що застосовуються для виокремлення періодів розвитку історико-педагогічного явища. Методика має давати відповідь на запитання: «Як, яким способом організувати та здійснити періодизацію розвитку тезаурусу вітчизняної теорії управління освітою?» *Основна функція* методики у даному випадку – організація дослідницької діяльності з проведення періодизації.

У процесі періодизації розвитку тезаурусу вітчизняної теорії управління освітою ми виокремили декілька етапів. Перший – обґрунтування верхньої та нижньої меж нашого дослідження, які охоплюють 1976-2016 роки. Саме такі хронологічні рамки дозволяють з'ясувати особливості понятійної системи теорії управління, сформованої в радянські часи, та прослідкувати процес її трансформації до нашого часу.

Другий етап – визначення методологічних засад періодизації.

Третій етап – визначення критеріїв оцінки розвитку тезаурусу вітчизняної теорії управління освітою.

Четвертий етап – формування джерельної бази проведення періодизації. Під час реалізації цього етапу ми використовували вибірковий метод та метод основного масиву формування джерельної бази, які в процесі періодизації виконували функцію його прийомів.

П'ятий етап – аналіз використання управлінських понять у назвах статей, монографій, дисертацій, присвячених проблемам управління освітою в 70-і, 80-і, 90-і, двохтисячні роки. Для цього використовували наукометричний аналіз назв публікацій і дисертацій, підрахування кількості понять певної спрямованості в той чи інший період часу, визначення їх частки в загальній кількості наукових робіт. Результатом цього етапу стало формування таблиць, які містили інформацію про кількісні показники використання тих чи інших понять в межах 4 виокремлених інтервалів часу.

Шостий етап – порівняння, систематизація та узагальнення зібраної у таблицях інформації. На цьому етапі проводилось укрупнення сформованих таблиць їх позбавляли від недостатньо яскраво представлених параметрів. Сьомий – аналітичний етап періодизації передбачав аналіз всієї зібраної інформації, виокремлення етапів розвитку тезаурусу вітчизняної теорії управління освітою та їх атрибуцію. Під час атрибуції розвитку тезаурусу вітчизняної теорії управління освітою ми використовували дві системи координат: понятійна система авторитарного управління – понятійна система демократичного управління; понятійна система теорії внутрішкільного управління – понятійна система управління освітою, що дозволило розглядати досліджуване явище з різних дослідницьких точок зору.

Підсумковий етап періодизації включав перевірку обґрунтованості періодизації розвитку тезаурусу вітчизняної теорії управління освітою під час змістовного аналізу наукових робіт.

Характеристика методики періодизації свідчить про те, що ми розглядали це завдання не як відокремлене, а як невід'ємну складову дослідження, тому

етапи періодизації охоплювали майже всі часові рамки нашої пошукової роботи.

Список використаних джерел:

1. Бурлака Я., Руденко Ю. З історії вітчизняної педагогіки: завдання, пошуки, проблеми / Я. Бурлака, Ю. Руденко // Рід. шк. – 1992. – № 1. – С. 7–13.
2. Гупан Н. М. Проблеми хронології в сучасних історико-педагогічних дослідженнях / Н. М. Гупан // Український педагогічний журнал. – 2016. – № 1. – С. 13-17.
3. Курило В. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні / В. С. Курило // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 2. – С. 35-39.
4. Наточий Л. О. Сутність поняття «періодизація» щодо проблеми розвитку теорії управлінської культури керівників загальноосвітніх шкіл у вітчизняній педагогічній теорії (друга половина ХХ ст. – початок ст.) / Л. О. Наточий // Науковий вісник Донбасу. – 2011. – № 3(15). – С. 35-43.
5. Сухомлинська О. В. Періодизація педагогічної думки в Україні: кроки до нового виміру / О. В. Сухомлинська // Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України. – Частина 1. – Харків: ОВС, 2002. – С. 37–54.
6. Школа О. В. Критерії періодизації та основні періоди розвитку методичної думки з фізики в Україні / О. В. Школа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conference.mdpu.org.ua/viewtopic.php>

Онасько К.А.

кандидат педагогических наук,

*Харьковский национальный педагогический университет
имени Г.С. Сковороды*

ТЕЛЕОЛОГИЯ, ОНТОПЕДАГОГИКА И ИНВАЙРОНМЕНТАЛЬНАЯ ПЕДАГОГИКА, КАК СОВЕРШЕННО НОВЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКЕ

Педагогика как наука представляет собой совокупность знаний, которые лежат в основе описания, анализа, организации, проектирования и прогнозирования путей совершенствования педагогического процесса, а также поиска эффективных педагогических систем для развития и подготовки человека к жизни в обществе. Мир сегодня объединен заботой о воспитании гражданина всей планеты. Интенсивно развивается международное образовательное пространство. Поэтому мировое сообщество стремится к созданию глобальной стратегии образования человека независимо от места его проживания и образовательного уровня.

Педагогика обрела статус науки благодаря трудам и авторитету выдающегося чешского педагога Яна Амоса Коменского (1592-1670). Он изложил свои основные идеи в труде «Великая дидактика», который получил мировое признание. В знаменитом сочинении «Общая педагогика» И.Ф. Герbart настаивал на суверенности педагогической науки, концентрируя внимание на методологическом инструментарии педагогики как науки. Как любая наука, «педагогика» имеет свой терминологический аппарат, базирующийся на основных категориях и развивающийся в рамках конкретных направлений исследования предмета [1, с. 27].